

STORTINGET

Representantforslag 99 S

(2018–2019)

fra stortingsrepresentantene Elise Bjørnebekk-Waagen, Siri Gåsemyr Staalesen, Lise Christoffersen, Maria Aasen-Svensrud, Torstein Tvedt Solberg og Kari Henriksen

Dokument 8:99 S (2018–2019)

Representantforslag fra stortingsrepresentantene Elise Bjørnebekk-Waagen, Siri Gåsemyr Staalesen, Lise Christoffersen, Maria Aasen-Svensrud, Torstein Tvedt Solberg og Kari Henriksen om styrket krisesentertilbud for kvinner med rusproblemer

Til Stortinget

Innledning

Ifølge krisesenterloven fra 2010 skal alle som opplever vold i nære relasjoner, ha et gratis, lavterskel tilfluktssted. Likevel opplever kvinner som ruser seg, å bli avvist på krisesentrene, til tross for at disse kvinnene er blant de mest utsatte og sårbare gruppene i samfunnet.

NOVA (Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring) utarbeidet i 2014 en rapport på oppdrag fra Barne- ungdoms- og familiedirektoratet, som viste at voldsutsatte med rusproblemer ikke fikk det tilbudet de hadde krav på.

Forslagsstillerne mener det haster å få på plass et likeverdig tilbud til voldsutsatte kvinner i aktiv rus. Voldsutsatte kvinner som ruser seg, faller ofte mellom to stoler, og det er behov for å koordinere hjelpetilbudet til denne gruppen. Det er behov for gratis, kjønnsespesifikke, skjermede lavterskeltilbud, slik at man kan gi denne gruppen den beskyttelsen de etter loven har krav på. Kvinnene må bli møtt med åpne dører av personell med kompetanse og som forstår hvordan det er å leve med rus og vold. Det må også sikres at opioidavhengige kan starte med eller opprettholde substitusjonsmedisine-

ring, slik at de ikke må forlate tryggheten ved krisesentret for å hente medisinen sin eller oppsøke rusmiljøet for å kjøpe narkotika. Og det er behov for informasjonstiltak, slik at disse tilbudene blir kjent, både blant de voldsutsatte og i hjelpeapparatet.

Rus og vold

Risiko og sårbarhet for vold øker ved rusmisbruk. Kvinner med rusproblemer er en spesielt utsatt gruppe for å bli ofre for både vold og voldtekt. Kartleggingen av partnerdrap i Norge i 1990–2012 viser at om lag 40 pst. av ofrene for partnerdrap hadde rusproblemer.¹ Forslagsstillerne mener at krisesentertilbudet til denne gruppen i dag er for dårlig. Personer med kjente rusproblemer har i flere år utgjort den største gruppen som ikke får et tilbud ved krisesentrene, ifølge Barne-, ungdoms- og familiedirektoratets årlige statistikk over krisesentertilbudene.

Situasjonen ved krisesentrene

De ordinære krisesentrene er ikke egnet til å ta imot personer med rusproblemer eller psykisk sykdom. Krisesentrene mangler ressurser, tilrettelegging i form av tilsyn, oppfølging, personaltetthet og fagkompetanse. De har dessuten et ansvar for å skjermes barna som er på sentrene. Resultatet blir at kvinner med rusproblemer som oppsøker krisesentrene, ofte ikke har annet valg enn å dra tilbake til volden de søkte tilflukt fra. Det mangelfulle hjelpetilbudet er et alvorlig brudd på rettssikkerheten til denne gruppen. Forslagsstillerne mener retten til å bli beskyttet mot vold ikke opphører selv om

1. <http://sifer.no/nyheter/detalj/ny-rapport-partnerdrap-i-norge-1990-2012>

man ruser seg. Vold skal ses på som vold, uansett hvem som blir utsatt for den.

Mange av de eksisterende lavterskeltilbudene til rusmiddelavhengige er heller ikke godt egnet til å ivareta og beskytte rusmiddelavhengige kvinner som blir utsatt for vold. Sengeplassene reservert kvinner er ofte få, og mulighetene for å få sengeplass er uforutsigbare. Mange av tilbudene har heller ikke de nødvendige sikkerhetsforanstaltningene man finner ved ordinære krisesentre.

Ressurssenter om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging Sør utarbeidet i 2011 en rapport om psykisk syke og rusmisbrukende kvinner som brukere av krisesentertilbud.¹ En av anbefalingene var at kommunen bør etablere egne, kvinnespesifikke tiltak som sikrer nød-, akutt- eller midlertidig botilbud og nødvendig beskyttelse til voldsutsatte kvinner med alvorlig psykisk sykdom og/eller rusmiddelavhengighet.

Tilbud for voldsutsatte kvinner som ruser seg

I dag har kun tre kommuner et mer eller mindre fungerende krisesentertilbud spesifikt rettet mot voldsutsatte kvinner som ruser seg. Disse er Babettes hus i Kristiansand, Thereses hus i Oslo og i et tilbud i Trondheim. Tilbudene er ulikt organisert: Babettes hus tilbyr krisesenterhjelp i regi av Vest-Agder krisesenter og er tilknyttet nødboliger til kvinner i aktiv rus. Krisesenteret har ansvar for inntak og oppfølging ved samtaler, og botilbudet er gratis. Det er tett samarbeid mellom krisesenteret og rusomsorgen.

Oslo har i mange år hatt egne akuttovernattingsplasser som er forbeholdt kvinner, og som til en viss grad også ivaretar en krisesenterfunksjon for kvinner som er utsatt for vold. Det kreves et vedtak fra Nav eller legevakt for å få plass, og det har fram til nylig vært knyttet en egenandel til oppholdet. For noen oppleves kravet om vedtak som en høy terskel som bidrar til at kvinnene ikke ber om hjelp.

Inntil nylig fantes også et tilbud i Trondheim, kalt Heidrunsenteret. Dette var et eget botilbud til kvinner med prostitusjonserfaring og/eller problemer med rusmisbruk, som hadde et tett samarbeid med krisesenteret. Heidrunsenteret er under renovering, men kommunen har et midlertidig tilbud til denne gruppen. Trondheim er nå i ferd med å bygge opp et tilbud til kvinner i aktiv rus i regi av det ordinære krisesenteret, som bedre oppfyller lovens krav. Bergen kommune planlegger organisering av et krisesentertilbud for personer i aktiv rus.

Enkelte kommuner tilbyr skjermede boenheter til sårbare grupper i tilknytning til det ordinære krisesen-

teret. Dette er imidlertid ikke et tilbud som spesifikt retter seg mot denne gruppen, og tilbudet er noe sporadisk. Rapporteringen fra krisesenterstatistikken for 2017² viser at av 46 krisesentertilbud til voldsutsatte kvinner på landsbasis svarer kun 6 at de tilbyr opphold til kvinner med kjent rusproblematikk, 10 gir ikke opphold og 30 oppgir at «tilbud om opphold, vurderes».

På bakgrunn av NOVA-gjennomgangen har Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet igangsatt et utviklingsprosjekt som skal styrke krisesentertilbudet til særlig utsatte grupper. Direktoratet har inngått et samarbeid med seks kommuner (Molde, Bodø, Moss, Tønsberg, Haugesund og Oslo) for å etablere et krisesentertilbud for voldsutsatte med utfordringer knyttet til rus, alvorlige psykiske lidelser eller funksjonsevne. Gjennom opptrappingsplanen mot vold i nære relasjoner ble det i 2016 bevilget 3 mill. kroner til utviklingsprosjektet. Tilskuddet har vært videreført på samme nivå for 2017 og 2018. Forslagsstillerne mener at det er positivt at utviklingsprosjektet er igangsatt. Imidlertid er bevilgningene for små, og prosjektet skal ivareta flere ulike målgrupper.

Utydelige rettigheter

I Ot.prp. nr. 96 (2008–2009) kapittel 12, merknad til § 3 i krisesenterloven, fremgår det at brukere med utfordringer knyttet til rus, psykiske lidelser og funksjonsnedsettelse ikke har noen absolutt rett til krisesentertilbud. I loven § 3 står det at

«kommunen skal sørge for at tilbødet så langt råd er blir lagt til rette slik at det kjem dei individuelle behova til brukarane i møte».

Forslagsstillerne mener dette åpner for unødvendig tvil om hvor langt det er rimelig å kreve at kommunene skal tilrettelegge for voldsutsatte kvinner med rusproblemer.

I veileder til krisesenterloven står følgende:

«Vold i nære relasjoner betyr at utøver og den utsatte er knyttet til hverandre gjennom familie- og slektskapsbånd, eller på annen måte har nære bånd til hverandre.»

Kvinner i aktiv rus er en gruppe som lever ukonvensjonelle liv, og som ofte har nære avhengighetsforhold til andre enn de som tradisjonelt inngår i definisjonen av «nære relasjoner». Ofte er kvinnene avhengige av voldsutøver ved at det er denne personen som også er kilde til rusmidler. Det er behov for å se på om lovens definisjon av nære relasjoner er god nok til å favne disse kvinnenes komplekse hverdag.

1. Psykisk syke og rusmisbrukende kvinner som brukere av krisesentertilbud, Tiltak 31 i «Vendepunkt-handlingsplan mot vold i nære relasjoner 2008–2011»

2. https://www.bufdir.no/Statistikk_og_analyse/Vold_og_overgrep_tall_og_statistikk/Krisesentertilbudet/Tilgjengelighet/#heading29468

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

f o r s l a g :

1. Stortinget ber regjeringen fremme forslag om endring av krisesenterloven slik at kvinner i aktiv rus som opplever vold, får et eget gratis, lavterskel krisesentertilbud som er individuelt tilrettelagt.
2. Stortinget ber regjeringen fremme forslag om at krisesenterlovens definisjon av nære relasjoner skal inkludere kvinnenens egen definisjon av nær relasjon.
3. Stortinget ber regjeringen sørge for at rusmiddelavhengige kan starte med eller opprettholde substitusjonsmedisinering ved krisesentrene.
4. Stortinget ber regjeringen sørge for at den faglige veilederen for krisesentre legger vekt på samarbeid mellom krisesentrene og spesialisthelsetjenesten slik at de som ønsker det, kan kanaliseres inn i tverrfaglig spesialisert rusbehandling (TSB).
5. Stortinget ber regjeringen innføre informasjonsopplegg til kvinner i rusmiljøene om at vold ikke er akseptabelt, og at det finnes steder som tilbyr hjelp gratis.

13. mars 2019

Elise Bjørnebekk-Waagen

Siri Gåsemyr Staalesen

Lise Christoffersen

Maria Aasen-Svensrud

Torstein Tvedt Solberg

Kari Henriksen

